

An impressionist painting of a red house with green shutters and a wooden fence. The scene is lush with green trees and foliage, with a wooden fence in the foreground. The style is characterized by visible brushstrokes and a vibrant, somewhat blurred color palette.

de schilders van
Staphorst

W BOOKS

de schilders van

Staphorst

Roel H. Smit - Muller

 W BOOKS

staphorst als
kunstwerk 6

poëzie 14

prominenten 16

boerderijen 20

interieur 66

figuren 94

religie 146

landschap 166

voetstappen 186

INDEX KUNSTENAARS 190 LITERATUURLIJST 191 COLOFON 192

◀ detail afb. 077

◀◀ detail afb. 108

Staphorst als kunstwerk

STAPHORST ALS KUNSTWERK

Staphorst is als dorp niet onder te brengen in de traditionele benaming van kunstenaarsdorpen of kunstenaarskolonies zoals bijvoorbeeld Bergen, Laren of Domburg. Stien Eelsingh was de enige kunstenaar die een woning voor langere tijd huurde en er bijna vijftwintig jaar met plezier woonde. Eerder dan Eelsingh verbleven Jo Koster en Jan Sluijters enige tijd in Staphorst. Later volgden andere kunstenaars als Else Berg, Dirk Filarski, en Roelof Frankot. Aanvankelijk was het logeeraadres Café Zielman in het centrum van het dorp. Later werden de gasten ondergebracht in de Witte Boerderij, het woonhuis van Eelsingh.

Al eerder hadden schilders als de Duitse kunstenaar Otto Karl Kirberg, de doofstomme Hendrik Gerard ten Hoet, Eduard Frankfort en Lammert Leire van der Tonge Staphorst al ontdekt en in beeld gebracht. Wat men zocht is duidelijk. *Het kunstwerk Staphorst*. Niet alleen de architectuur, ook vandaag de dag nog grotendeels in tact met de bijzondere lintbebouwing van boerderijen met felgroene luiken, blauwe kozijnen en de fraai ontworpen levensboom boven de deur. De muren opgetrokken uit baksteen en veelal rieten daken. De lange lijst van Staphorster en Rouveense boerderijen die op de landelijke en plaatselijke monumentenlijst staan spreekt boekdelen.

De traditie dat de oudste zoon van de familie achter het huis van zijn ouders zijn eigen boerderij kreeg is al lang verdwenen. Ook de helder rode of blauwe boerenwagens, de fraaie melkrekken in blauw en wit en uiteraard de daarbij horende melkbussen: het is er niet meer. Een van de Staphorster burgemeesters deed ooit de volgende uitspraak: *Staphorst is anders, dat weet iedereen, twee eeuwen geleden was het schilderachtige dorp al bijzonder!* Wat trok de talrijke kunstenaars naar Staphorst? Vooral de oorspronkelijkheid, de eenvoud en in moderne termen uitgedrukt een *no nonsense*-mentaliteit. Stien Eelsinghs vrienden uit het westen, prominente figuren uit cabaret, politiek en kunst kwamen naar de Witte Boerderij. In de jaren vijftig waren het bekende personen die Staphorst wisten te vinden en hun voetstappen in Staphorst achterlieten. Bekende artiesten, schrijvers en kunstenaars met naam vermeld. Busladingen met toeristen vanuit het naburige Zwolle, georganiseerd door de Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer (V.V.V.), kwamen wekelijks het dorp binnenrijden. Een bezoek aan de Witte Boerderij ontbrak niet op het programma. Ze kwamen niet zomaar langs, al deze personen die Staphorst voor korte tijd bezochten. Door de unieke klederdracht, de boerderijen en de Staphorsters zelf, lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat Staphorst een culturele traditie bezit. Staphorst is zelf een kunstwerk.

001 Boerderij in Staphorst, 1917, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (foto C.J. Steenbergh)

021 **Arend Jan van Driesten**, *Boerderijen Staphorst*, 1939, tekening/aquarel, 26 x 39 cm, particuliere collectie

Arend Jan van Driesten staat bekend als de Leidse impressionist. In dezelfde periode dat Jan Sluijters in Staphorst was, verbleef Van Driesten ook in Staphorst en logeerde hij in het zogenoemde Heerenlogement, Café Dijkstra aan de Oude Rijksweg. Of ze elkaar ontmoet hebben is niet bekend. In 1939 is hij nog een keer

geweest en schilderde hij *Oude Hut te Staphorst* waar hij op het spieraam de datum zette. Van Driesten maakte gedurende zijn verblijf een zestal boerderij-impresies, waaronder *Oude Boerderij Staphorst* uit 1914. Ook in het Koninklijk Huisarchief bevindt zich een exemplaar.

022 **Johannes Elsing**, *Dorpsgezicht Staphorst*, 1946, olieverf op doek, 48,5 x 58,5 cm, particuliere collectie

Johannes Elsing schilderde in het eerste jaar na de oorlog dit fraaie *Dorpsgezicht Staphorst*. Met zijn gezin woonde hij in Leeuwarden. Voor zijn Staphorster verbeeldingen had hij graag de reis naar Staphorst over. Voor de gemeenschap zelf verbeeldde hij met dit werk de welvaart: eigen grond, twee paarden, schuren en een boerderij.

038 **André Idserda**, *Boerderij in 'de boompjes'*, olieverf op doek, 62 x 78 cm, particuliere collectie, foto Joop van Putten

Bij de schuilgaande boerderij van André Idserda bevinden zich vijf levende wezens. Hoewel ze ondergeschikt lijken aan de voorstelling, zijn ze volop bezig met werkzaamheden. Aan de rechterzijde is een stuk van een tweede boerderij te zien. De vrouw die de kruiwagen bedient is in rouwdracht; de twee vrouwen op de achtergrond hebben een rode doek om en zijn niet in de rouw. Aan de linkerzijde van het schilderij bevinden zich onder de boompartijen eveneens personen.

Jo. Isostev
1913 -

StaphorsL.

◀ 107 **Jo Koster**,
Interieur met twee
Staphorster vrouwen,
1913, aquarel, Drents
Museum

▶ 108 **Stien**
Eelsingh, *Boeren*
tijdens de schaft, 1954,
olieverf op doek, 96 x
71 cm, Museum de Fundatie

De warme band die Jo Koster met Staphorst had, lijkt een afspiegeling te hebben in haar werk. Toen ze in 1901 voor het eerst kwam, klikte het meteen met de familie waar ze een kamer huurde. Dat Stien Eelsingh, die in Zwolle lessen volgde bij Jo Koster, ook in Staphorst neer streek, zal deels te maken hebben gehad met de invloed van Jo Koster.

118 **Stien Eelsingh**, *Sterfhuis*, olieverf op doek,
71,5 x 95,5 cm, Museum de Fundatie

119 **Stien Eelsingh**, *Begravenismaal*, 1954,
olieverf op doek, 88 x 110 cm, Museum de Fundatie

colofon

UITGAVE

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

TEKST EN SAMENSTELLING

Roel H. Smit-Muller

VORMGEVING

Miriam Schlick

OPMAAK

Tjeerd Dam

© 2018 WBOOKS,
Roel H. Smit - Muller

ISBN 978 94 625 8209 5
NUR 646

Dit boek is mede mogelijk gemaakt dankzij financiële bijdragen van:

De Gijselaar-Hintzenfonds
Gifted Art
Prins Bernhard Cultuurfonds
Stichting Gilles Hondius
Foundation

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2018.

OOK IN DEZE REEKS

Schilderkunst in Laren,
Emke Raassen-
Kruimel

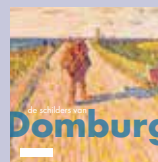
*Rondom de Bergense
school,*
Patricia Bracke-
Logeman
Maria Smook-Krikke

De schilders van De Ploeg,
Jikke van der Spek

De schilders van Drenthe
Annemiek Rens

*De schilders van
Domburg*
Francisca van Vloten

Staphorst intrigeert. Dat vonden de kunstenaars die vanaf de negentiende eeuw het dorp in de kop van Overijssel bezochten. In het dorp aan de doorgaande weg tussen Zwolle en Meppel vonden ze interessante motieven in de mensen, de huizen en het boerenland-
schap. Staphorst werd echter nooit een kunstenaarskolonie zoals Laren of Bergen. De meeste schilders hier waren passanten. Eén vrouw uitgezonderd: Stien Eelsingh. Zij bleef tot aan haar overlijden in 1964 wonen in zogenoemde 'de witte boerderij'. Daar werkte ze aan een groot en bijzonder oeuvre waarin Staphorst en de Staphorsters een prominente plaats innemen.

De schilders van Staphorst laat de lezer aan de hand van enkele thema's kennis maken met schilders als Jan Sluijters, Jo Koster, Dirk Filarski en natuurlijk Stien Eelsingh. Wat de schilders van Staphorst zochten is duidelijk: het kunstwerk Staphorst. De architectuur, de boerderijen met felgroene luiken, blauwe kozijnen en de levensboom boven de deur. Helderode boerenwagens en melkbusrekken in blauw en wit. Maar bovenal de Staphorsters zelf, die zo schilderachtig in beeld gebracht konden worden. Koos Geerds heeft het zo treffend omschreven: 'Wit op wit en groen op groen en blauw op blauw: Het wit van licht, het groen van gras, het blauw van hemel. Meer kleuren zijn er niet'.

